

VERSLAG VAN HET MYCENA-WEEKEND OP 5 EN 6 OKTOBER 1996

Th. Reijnders, Asenweg 6, 4956 TX Leersum

Reijnders, Th. 1998. Report of the *Mycena* weekend at 5 and 6 October 1996. *Coolia* 41(1): 30-34.

A 2-day workshop to study *Mycena* species in the field and under the microscope was held in October 1996. A forest reserve, dry grassland and a planted pine wood yielded 27 species in 15 sections.

Al eerder is het uitgebreide en deels moeilijke geslacht "*Mycena*" het onderwerp geweest van een NMV-bijeenkomst. Namelijk in het jaar waarin de publicatie van R.A. Maas Geesteranus over zijn studies van de *Mycena*'s is verschenen. Van deze *Mycena*-dag kwam een kort verslag in *Coolia* (Vellinga, 1993) en handelde ondermeer over de problematiek bij het onderzoeken van microscopische kenmerken. In hetzelfde *Coolia*-nummer is meer informatie daarover te vinden in de bespreking van het boek van R.A. Maas Geesteranus (Kuyper, 1993).

Nu, drie jaar later, blijken veel bezitters van het boekwerk van Maas Geesteranus dit nog niet effectief te hebben gebruikt. Deze vorm van drempelvrees is veelal te wijten aan de tijd die men er in moet steken om enigszins vertrouwd te raken met de inhoud van het boek.

In het *Mycena*-weekend van 1996 werd de kans geboden zich met deskundige hulp van Thomas Kuyper en Mirjam Veerkamp te verdiepen in de macroscopie en microscopie van de *Mycena*'s. De macroscopie kwam uitgebreid aan de orde tijdens de zaterdag-excursie, maar ook op de zondag in het Biologisch Station Wijster.

Beschrijving van het excursiegebied

De zaterdag-excursie met 16 deelnemers voerde naar het bosreservaat "Vechtlanden" dat gelegen is in het dal van de Overijsselse Vecht ten oosten van Ommen. In dit bosreservaat is door Mirjam Veerkamp een transect van 100 m x 10 m op macrofungi geïnventariseerd in 1988, 1989 en 1990 (Veerkamp, 1992). Op dit betrekkelijk kleine oppervlak werden toen 22 soorten *Mycena*'s gevonden. De verwachting was dan ook dat het hier goed *Mycena*-verzamelen zou zijn, zelfs met een streefgetal van 25 soorten.

Het bosreservaat "Vechtlanden" is een gevarieerd loofhoutbos dat zich veelal spontaan heeft ontwikkeld. Het moerasbos van de droogvallende oude Vecht-meanders bestaat in de laagste slenken uit grauwe wilgen, waarbij de min of meer liggende dikke stammen een oerbos-sfeer oproepen. In het bos op de begeleidende hoge oeverwallen komen enkele oude grove dennen en zware zomereiken voor.

Het tussenliggende niveau domineert en bestaat uit afgestoven tot overstoven rivierduinachtige, maar overwegend zeer vochtige vlakke heuvels en zwakke hellingen. Het natuurlijk ontwikkelde bos bestaat daar uit berken, zomereiken en zwarte elzen. Aan de Vechtzijde wordt het moerasbos begrensd door extensief beweide rivierduin en aan de zuidoost-kant door aangeplant gemengd bos op relatief hoog gelegen, wat humusrijke, zandgrond.

De excursie

In het vochtige moerasbos, met veel bemoste scheefgegroeide bomen, werd een vijftal kleine *Mycena*'s opgespoord, met name: *M. acicula* (Oranje dwergmycena), *M. adscendens* (Suikermycena), *M. hiemalis* (Stronkmycena), *M. pterigena* (Varenmycena) op *Dryopteris* (Niervaren) en *M. speirea* (Kleine breedplaatmycena).

De "forsere" *Mycena*'s die gesignaleerd werden groeiden overwegend buiten het natte moerasbos. Daartoe behoorden onder meer de op loofhout aangetroffen soorten: *Mycena abramsii* (Voorjaarsmycena), *M. arcangeliana* (Bundelmycena), *M. inclinata* (Fraaisteelmycena) en *M. polygramma* (Streepsteelmycena).

Wel tot de echte moerasbos-specialiteiten die werden aangetroffen behoorden *Alnicola scolecina* (Donkere elzezompzwam), *A. subconspersa* (Fijnschubbige elzezompzwam), *Cortinarius alnetorum* (Gegordelde elzegordijnzwam), *C. uliginosus* (Koperrode gordijnzwam), *Entoloma politum* (Nitreuze elzesatijnzwam), *Lactarius obscuratus* (Groenige elzemelkzwam), *Pholiota alnicola* (Elzebundelzwam), *Pluteus salicinus* (Gauwgroene hertezwam) en *Russula subrubens* (Wilgerussula). Als overige interessante vondsten in het moerasbos zijn te noemen: *Cortinarius trivialis* (Gegordelde gordijnzwam), *C. umbrinolens* (Bietengordijnzwam), *Entoloma cephalotrichum* (Hagelwitte satijnzwam) en *E. hebes* (Dunsteelsatijnzwam).

Onderweg naar twee aparte delen van het aangrenzende schrale rivierduingrasland, "Stekkenkamp" genaamd, werden in het aangeplante gemengde bos nog vermeldenswaardige soorten gezien, met name: *Amanita porphyria* (Porfieramaniet), *Clitocybe metachroides* (Donkere trechterzwam), *Lactarius deliciosus* (Smakelijke melkzwam), *Ripartites tricholoma* (Gewoon vilthoedje), *Russula coerulea* (Papilrussula), *R. drimeia* (Duivelsbroodrussula) en *Tricholoma fulvum* (Berkeridderzwam).

De aanwezigheid van naaldbout kwam ook de *Mycena*-collectie ten goede, met de vondsten: *Mycena amicta* (Donzige mycena), *M. metata* (Dennemycena), *M. purpureofusca* (Purperbruine mycena) en *M. stipata* (Bundelchloormycena); laatstgenoemde soort bleek op verrassend veel liggende dennenstammen in flinke bundels voor te komen.

Tenslotte leverde het rivierduincomplex nog een welkome aanvulling op de mycenalist met de daarvoor typische *Mycena olivaceomarginata* (Bruinsnedemycena)

en een Pitrusveld langs de waterbevattende Vechtmeander met *Mycena bulbosa* (Biezenmycena). In min of meer grazige biotopen werden *Mycena aetites* (Grijsbruine grasmycena) en *M. sepia* (Donkerbruine mycena) buitgemaakt. Voor de namen van een twaalfstal algemene tot zeer algemene soorten kan worden verwezen naar de toegevoegde soortenlijst.

Het rivierduin bleek interessanter te zijn voor de daar aanwezige typische graslandbewoners dan voor de mycena's. Liefst vijf *Hygrocybe*-soorten (wasplaten) werden aangetroffen in de overwegend schrale vegetatie met ondermeer *Galium verum* (Geel walstro), *Thymus pulegioides* (Grote tijm) en *Dianthus deltoides* (Steenanjer). Het betrof de soorten: *Hygrocybe aurantioviscida* (Hooilandwasplaat), *H. ceracea* (Elfenwasplaat), *H. flavescens* (Oranje wasplaat), *H. psittacina* (Papegaaizwammetje) en *H. virginea* var. *virginea* (Gewoon sneeuwzwammetje).

Andere vermeldenswaardige soorten waren daar: *Calocybe carnea* (Roze pronkridder) en *Lepiota clypeolaria* (Bosparasolzwam). Ook de opwindendste vondst van de dag kwam uit een rivierduinachtig biotoop; een open plek aan de extensief begraasde struweelrijke bosrand. Uit een zeer schrale vegetatie van ondermeer *Festuca ovina* (Schapegras), *Calluna vulgaris* (Struikhei) en *Rhytidiadelphus squarrosus* (Haakmos) bleken twee exemplaren van *Squamanita contortipes* (Glad dikpootje) te zijn gepeuterd. Na de vondst, waarvan C. Bas enthousiast gewag maakt (Bas, 1994), is dit de tweede vondst van deze soort in Nederland. Dit was ook de plek waar bovendien de echte *Russula xerampelina* (Roodvoetrussula) gevonden werd, een soort die buiten de duinen zeer zeldzaam is.

Microscopische determinatie van de mycena's

Na afloop van de excursie begaven zich acht weekenders met Thom en Mirjam naar Wijster, om, na het nuttigen van een pannenkoek in Spier, achter de microscopen plaats te nemen en een start te maken met het determineren van de meegenomen mycena's. In de loop van de zondag groeide het aantal op naam gebrachte soorten gestaag en werden zij op schaaltes uitgestald om door ieder, vooral macroscopisch, nader bekeken te kunnen worden. Ook werden aan de hand van enkele gewone soorten bepaalde interessante microscopische kenmerken gedemonstreerd.

Als resultaat van het determineren, waarin Thom het leeuwenaandeel had, kon uiteindelijk het aantal gevonden soorten op 27 worden gesteld, waaronder soorten als *M. abramsii* (Voorjaarsmycena), die tijdens het verzamelen nog niet met zekerheid herkend konden worden.

TABEL 1

De 27 gevonden *Mycena*soorten met vermelding van de sectie naar Maas Geesteranus (1993).

Soortnaam	Snr.	Sectionaam
<i>M. abramsii</i>	S21	Fragilipedes
<i>M. acicula</i>	S35	Aciculae
<i>M. adscendens</i>	S1	Sacchariferae
<i>M. aetites</i>	S21	Fragilipedes
<i>M. amicta</i>	S8	Amictae
<i>M. arcangeliana</i>	S10	Filipedes
<i>M. bulbosa</i>	S3	Bulbosae
<i>M. epipterygia</i> s.l.	S25	Hygrocyboideae
<i>M. filopes</i> s.s.	S10	Filipedes
<i>M. galericulata</i>	S11	Mycena
<i>M. galopus</i>	S21	Lactipedes
<i>M. haematopus</i>	S23	Galactopoda
<i>M. hiemalis</i>	S38	Hiemales
<i>M. inclinata</i>	S11	Mycena
<i>M. leptcephala</i>	S21	Fragilipedes
<i>M. metata</i>	S10	Filipedes
<i>M. olivaceomarginata</i>	S20	Rubromarginatae
<i>M. pearsoniana</i>	S32	Calodontes
<i>M. polygramma</i>	S21	Fragilipedes
<i>M. pterigena</i>	S13	Pterigenae
<i>M. pura</i>	S32	Calodontes
<i>M. purpureofusca</i>	S20	Rubromarginatae
<i>M. sanguinolenta</i>	S22	Sanguinolentae
<i>M. sepia</i>	S10	Filipedes
<i>M. speirea</i>	S38	Hiemales
<i>M. stipata</i>	S21	Fragilipedes
<i>M. vitilis</i>	S21	Fragilipedes

Table 1. The recorded *Mycena* species and their classification according to Maas Geesteranus (1993).

In afwisseling met het microscopisch determineren werd door Thom Kuyper onder meer een overzicht gegeven van de door Maas Geesteranus onderscheiden secties en een vergelijking daarvan met macroscopische verwantschappen op basis van de ons zo vertrouwde veldkenmerken. Aan de hand van de lijst van gevonden soorten is in het kort een idee te geven in hoeverre eenvoudige veldkenmerken nog van belang zijn gebleven bij indeling van de secties.

De afwijkende, vaak fraaie kleur van de snede van de lamellen, is vooral kenmerkend voor de in sectie 20 *Rubromarginatae* opgenomen soorten; tot enkele uitzonderingen behoren *Mycena aurantiomarginata* (Goudrandmycena) en *Mycena pterigena* (Varenmycena).

Een tweede, gewoonlijk opvallend kenmerk betreft de al dan niet gekleurde vochtdruppels die de steel afscheidt na het afbreken. De soorten met dit kenmerk zijn gespreid over 4 secties. Twee secties daarvan hebben (abusievelijk?) beide het nummer 21 gekregen, met name de secties *Fragilipedes* en *Lactipedes*. Daarnaast zijn hier de secties 22 en 23 betrokken met de veel verklarende sectionamen *Galactopoda* en *Sanguinolentae*.

Het voorkomen van een schijfje aan de steelbasis blijft een dankbaar kenmerk voor de plaatsing in een viertal kleine secties. De gevonden *Mycena bulbosa* (Biezenmycena) is de enige soort van sectie 3 *Bulbosae*.

Meestal beperkt tot kleine secties zijn veldkenmerken als: scheidbare elastische bekleding van hoedhuid, steel of lamellen, heldere kleuren van hoed of steel, alsmede de (vooral geringe) afmetingen van *Mycena*-soorten. Geuren blijven hoogst interessant als kenmerk, ook al vanwege de grote onenigheid bij het benoemen daarvan.

Samenvattend is nog vast te stellen dat bij de stand van zaken in 1993 van de 38 door Maas Geesteranus opgestelde secties er 29 betrekking hebben op de 78 toen in Nederland aangetroffen *Mycena*-soorten. Onder de 29 secties zijn er 15 met maar één "Nederlandse soort".

De excursie op 5 oktober 1996 leverde 27 soorten op die verdeeld zijn over 15 secties, waarbij alle zes secties waartoe meer dan vier soorten in Nederland behoren zijn vertegenwoordigd. In totaal vallen 56 "Nederlandse soorten" in deze 15 secties, die alle genoemd zijn in de tabel van de op 5 oktober gevonden soorten.

Dankwoord

Tenslotte moet worden gezegd dat de deelnemers dankzij de goede zorgen en inspanning van Thom en Mirjam kunnen terugzien op een informatief en genoeglijk weekend. Wel jammer dat van de in het weekend gestoken energie niet meer mensen hebben geprofiteerd.

Literatuur

- Bas, C. 1994. Niet te geloven,een derde *Squamanita*-soort in Nederland. *Coolia* 37: 46-49.
- Kuyper, Th.W. 1993. Boekbesprekingen. R.A. Maas Geesteranus 1993. *Mycenas of the Northern Hemisphere*. I. Studies in *Mycenas* and other papers; II. Conspectus of the *Mycenas* of the Northern Hemisphere. *Coolia* 36: 99-100.
- Maas Geesteranus, R.A. 1993. *Mycenas of the Northern Hemisphere*. I. Studies in *Mycenas* and other papers; II. Conspectus of the *Mycenas* of the Northern Hemisphere. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Reeks, deel 90. Amsterdam.
- Veerkamp, M.T., 1992. Paddestoelen in bosreservaten. Hinkeloord Reports 4.
- Vellinga, E.C., 1993. De *Mycena*-dag van 13 februari. *Coolia* 36: 97.